

SISEKAITSEAKADEEMIA
ESTONIAN ACADEMY OF SECURITY SCIENCES

VÕIMALIKEST ÕPPETUNDIDEST 1918-1940 (seoses sõnumisaladuse õiguse piiramisega Eestis)

Ivo Juurvee, PhD

Sisejulgeoleku instituudi juhataja

Wabadusrist (Indrek Hargla, 2014)

PIIP: [---] Kui palju inimesi on kinni võetud? **Üle tuhande!** Kujutage ette, üle tuhande ja veel naisi ja lapsi takkajärgi... [---] Ja rehkendage nüüd! Kui palju peab vangistajaid olema, millise draakoni on Eesti riik endale sigitanud! Neid **peab olema kolm korda rohkem**, kes nimekirju teevad, nuhivad, pealt kuulavad, järel käivad. [---] Palju neid nuhke ja pealekaebajaid siis kokku on? **Kolm tuhat, viis tuhat?** [---] Kui palju neid on? Kui palju on neil autosid, telefone, trükimasinaid? Ja selle kõik oleme meie kinni maksnud. [---] **Nad kuulavad pealt, loevad kirju**, konfiskeerivad trükimasinaid.

Margus Mikomägi:

Mõeldes ja nähes, kuidas meie vanavanemate omas riigis **kõiki jälgiti, pealt kuulati, kõigi järele nuhiti, läheb mõte edasi Nõukogude okupatsiooni ajale ja KGB-le, kes seda ju samamoodi varjatult tegi.**

Maaleht, 10.04.2014

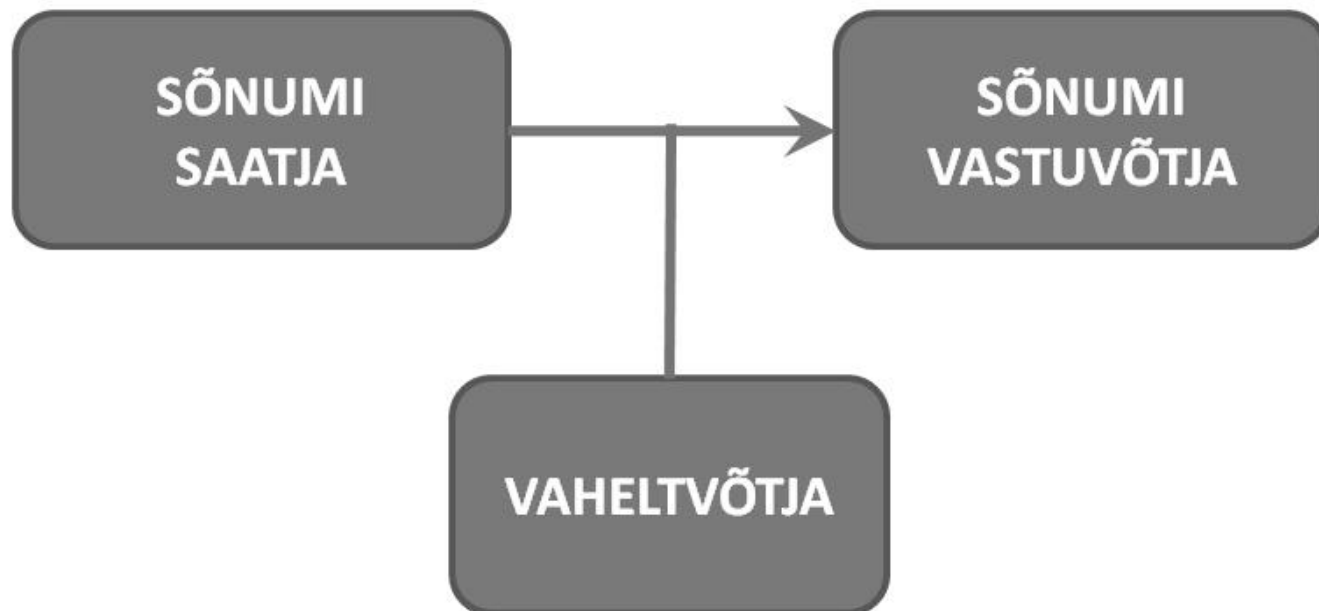
- Kontekst
- Regulatsioon
- Praktika

Tänu: Toomas Anepaio, Peeter Kaasik, Ago Pajur,
Reigo Rosenthal, Jaak Valge

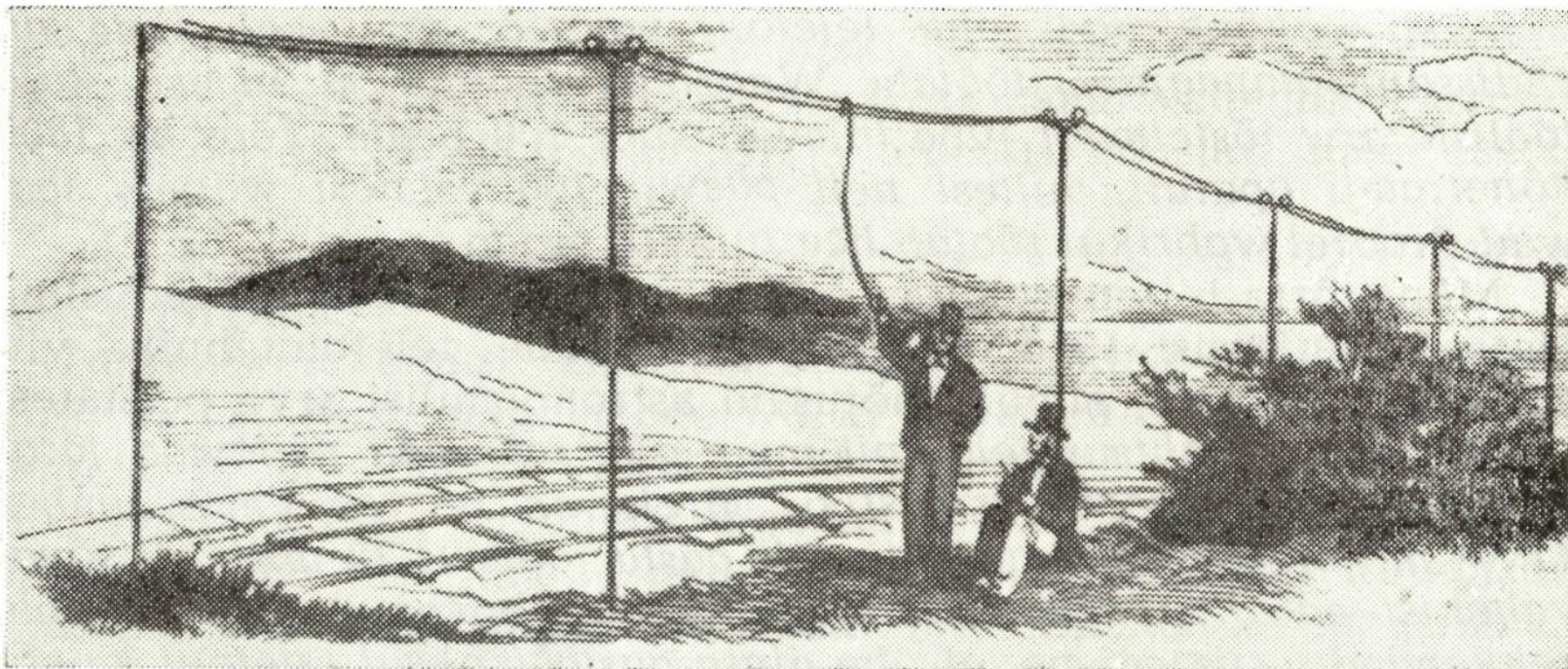
KAS ME USUME PEALTKUULAMISSE?

Ei ole midagi varjatud, mis ei tuleks ilmsiks, ega ole midagi salajas, mida ei saadaks teada. Sellepärast peab kõike, mida te ütlete pimedas, kuulutama valguses; ja mida te üksteise kõrva räägite kambrites, seda peab kuulutatama katustelt!

Luuka 12: 2–3

Salakuulamine telefoniliinil. «Tavalised telefonitraadid ei sobi küll mitte kuidagi diplomaatilisteks kõnelusteks, sest iga kõrvaline isik võib kus tahes oma kuuldetoru selle külge ühendada ja niimoodi ka kõige delikaatsemate saladuste ligi pääseda.»

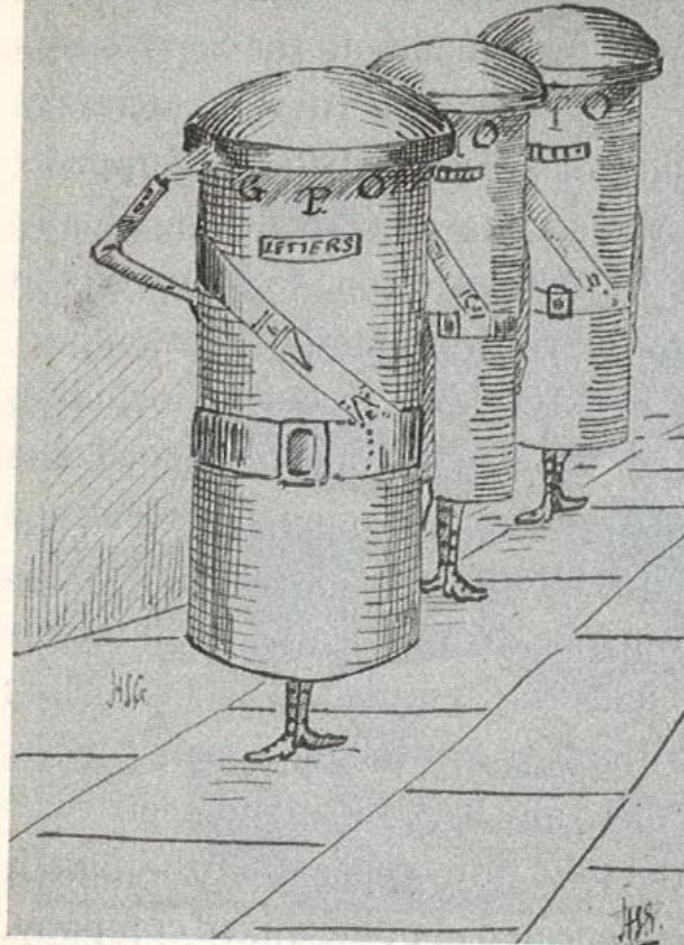
RT

**LEAKED: SAME SNIPERS SHOT AT
PROTESTERS AND POLICE ON MAIDAN**

BREAKING NEWS

PHONE CALL BETWEEN ESTONIAN FOREIGN MINISTER AND EU FOREIGN POLICY CHIEF

The latest recruits.

A cartoon of November 1915 by H. S. Gladstone, highlighting the importance of letter interception to MI5's wartime operations.

- Tsensuur

- Postitsensuur Vabadussõja ajal 1918-1920
- Välismaale suunduva posti tsensuur ja telefonikõnede piiramine Talvesõja ajal 1939-1940

- Signaalluure

- Raadioluure Balti laevastiku ja Punaarmee vastu ca 1928-1940
- Nõukogude saatkonna krüpteeritud telegraafside vaheltvõtmine ca 1923-1940

Томъ Первый.
ЧАСТЬ ПЕРВАЯ.
Сводъ Основныхъ Государственныхъ Законовъ.
Издание 1906 года.

ГЛАВА ВОСЬМАЯ.

О правахъ и обязанностяхъ россійскихъ
подданныхъ.

69. Условія приобрѣтенія правъ россійскаго подданства, равно какъ и ихъ утраты, опредѣляются закономъ. 1906 Апр. 23, собр. узак., 603, ст. 27.

70. Защита Престола и Отечества есть священная обязанность каждаго русскаго подданаго. Мужское населеніе, безъ различія состояній, подлежитъ воинской повинности согласно постановленіямъ закона. Тамъ же, ст. 28.

71. Россійскіе подданные обязаны платить установленные закономъ налоги и пошлины, а также отбывать повинности согласно постановленіямъ закона. Тамъ же, ст. 29.

72. Никто не можетъ подлежать преслѣдованію за преступное дѣяніе иначе, какъ въ порядкѣ, закономъ опредѣленномъ. Тамъ же, ст. 30.

73. Никто не можетъ быть...

23.04.1906 Põhiseadus

§72. Kedagi ei või kuritegude eest jälitada teisiti kui seadusega ettenähtud korras.

EV PÕHISEADUS

1920

- **§ 14.** Eestis on kindlustatud sõnumite ja kirjade saladus, mis edasi antakse posti, telegrahvi ja telefoni või mõnel muul üldtarvitataval teel. Erandeid teha on õigus kohtuvõimudel seadustes ettenähtud juhtumistel.

1937

- **§ 16.** Posti, telegraafi, telefoni või mõnel muul üldtarvituslikul teel edasiantavate sõnumite ja kirjade saladus on kindlustatud. Erandeid võidakse teha kuritegevuse vastu võitlemiseks seaduses ettenähtud aluseil ja korras.

KAITSESEISUKORD VENEMAA SEADUSTES

- Eriolukord (*исключительное положение*)
  - Kõrgendatud kaitseseisukord (*состояние усиленной охраны*)
  - Erakorraline kaitseseisukord (*состояние чрезвычайной охраны*)
- Sõjaseisukord (*военное положение*)
  - Sõjaseisukord (*военное положение*)
  - Piiramisseisukord (*осадное положение*)

Seadused andsid volitused ka „muude meetmete“ tarvitamiseks

- Julgeolekuseadus (*Устав благочиния и безопасности*)
  - § 155 politseilise järelevalve all oleva isiku realkuulamise kohta
- Üldkubermangu seadus (*Общее учреждение губернской*)

KAITSESEISUKORRA SEADUS, 1930

§ 9. Kaitsevägede Ülemjuhatajal* on kaitseseisukorda kuulutatud maa-alal õigus:

[---]

13) lasta kontrollida kahtlustäratavat kirjavahetust ja muud läbikäimist posti, telegraafi, telefoni või muu sidevahendi teel;

*§ 7, lg 2 järgi oli ka VV nimetatud sisekaitse ülemal sama õigus olemas

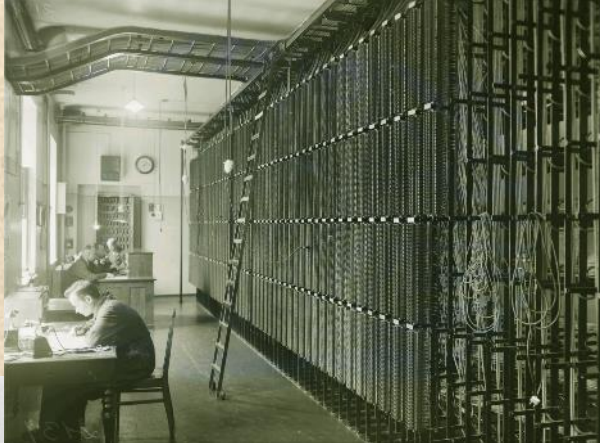
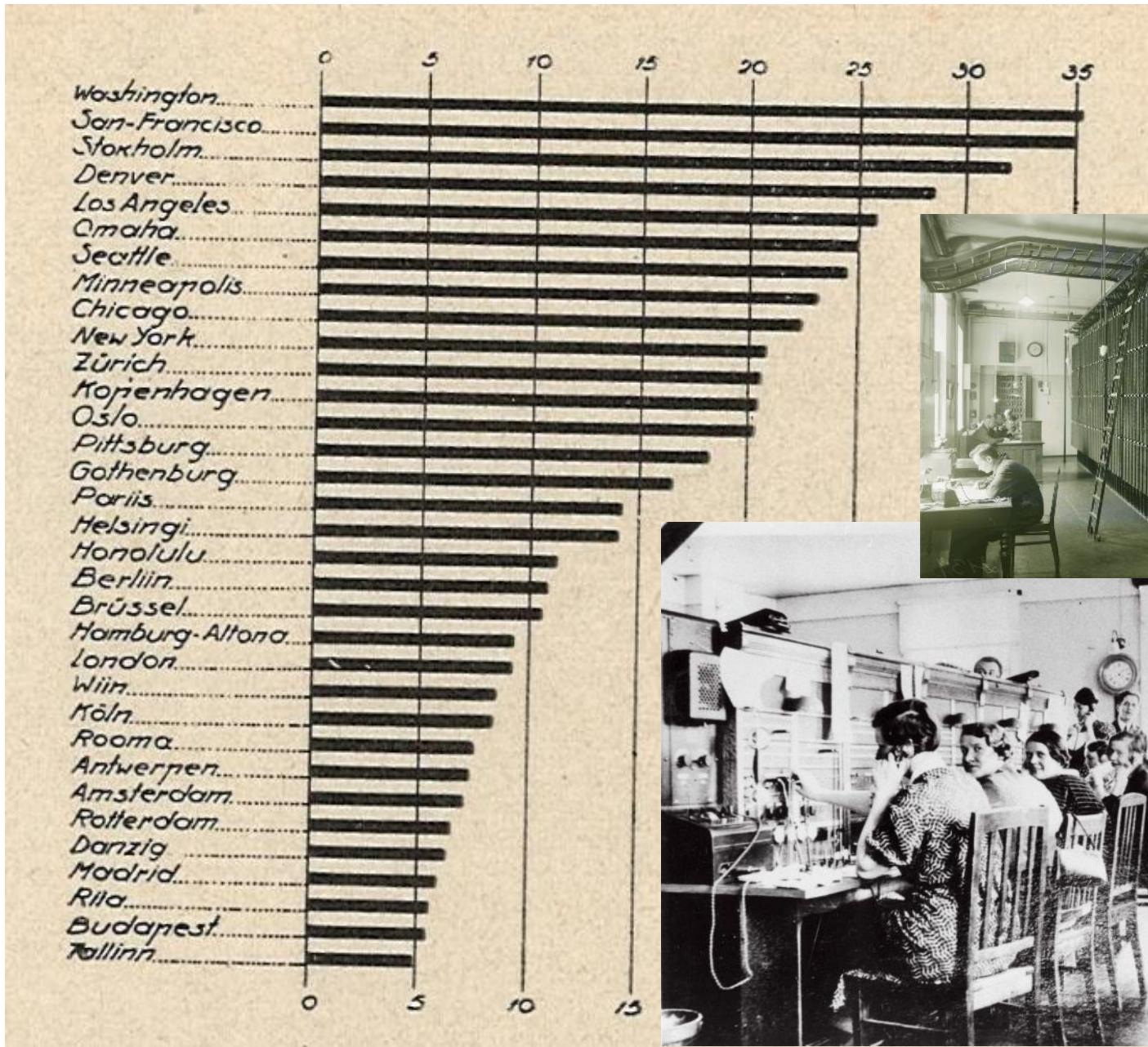
KAITSESEISUKORRA SEADUS, 1938

§ 20. Sisekaitseülemal on õigus kaitseseisukorda kuulutatud piirkonnas: [---]

13) lasta kontrollida kahtlustäratavat kirjavahetust ning muud posti, telegraafi, telefoni, raadio või muu sidevahendi abil peetavat läbikäimist ja **kõrvaldada edasisaatmisest posti- ja telegraafisaadetisi, kui nad sisaldavad süüteo-tunnuseid või ohustavad riigi julgeolekut või avalikku korda.**

Kaitseseisukorda kuulutatud piirkonnas on õigus teostada käesoleva paragrahvi p. 13 tähendatud kontrolli riigikaitse ja riikliku julgeoleku huvides ka Sõjavägede Juhatajal Sõjavägede Staabi kaudu, kooskõlastades seda tegevust Sisekaitseülema erikorraldusel teostatava kontrolliga.

POSTIVALITSUSE INFORMATSIOON TELEFONITARVITAJAILE. PEALTKUULAMISED JA KÕNEKOSTVUSE MUUTUMISED (26.03.1934)

Tihti kuuldub etteheiteid telefonitalitusele, et **kõnesid kuulatakse pealt kuritahtlike eesmärkidega** ning et pealtkuulamine põhjustavat raginaid ja kõnekostvuse muutumist. Selle kohta postivalitsus seletab [---]

KOHTUPRAKTIKAST

1920-1940 mõisteti riigireetmises süüdi 315 isikut – ei ole teada **ühtegi juhtumit**, kus oleks **postiasutusest vahelt võetud** kirja, telegrammi või telefonikõnet kasutatud juurdluse algatamiseks või tõendina kohtus, küll aga kasutati selleks kinni püütud salajasi kullereid ja neilt ära võetud teateid.

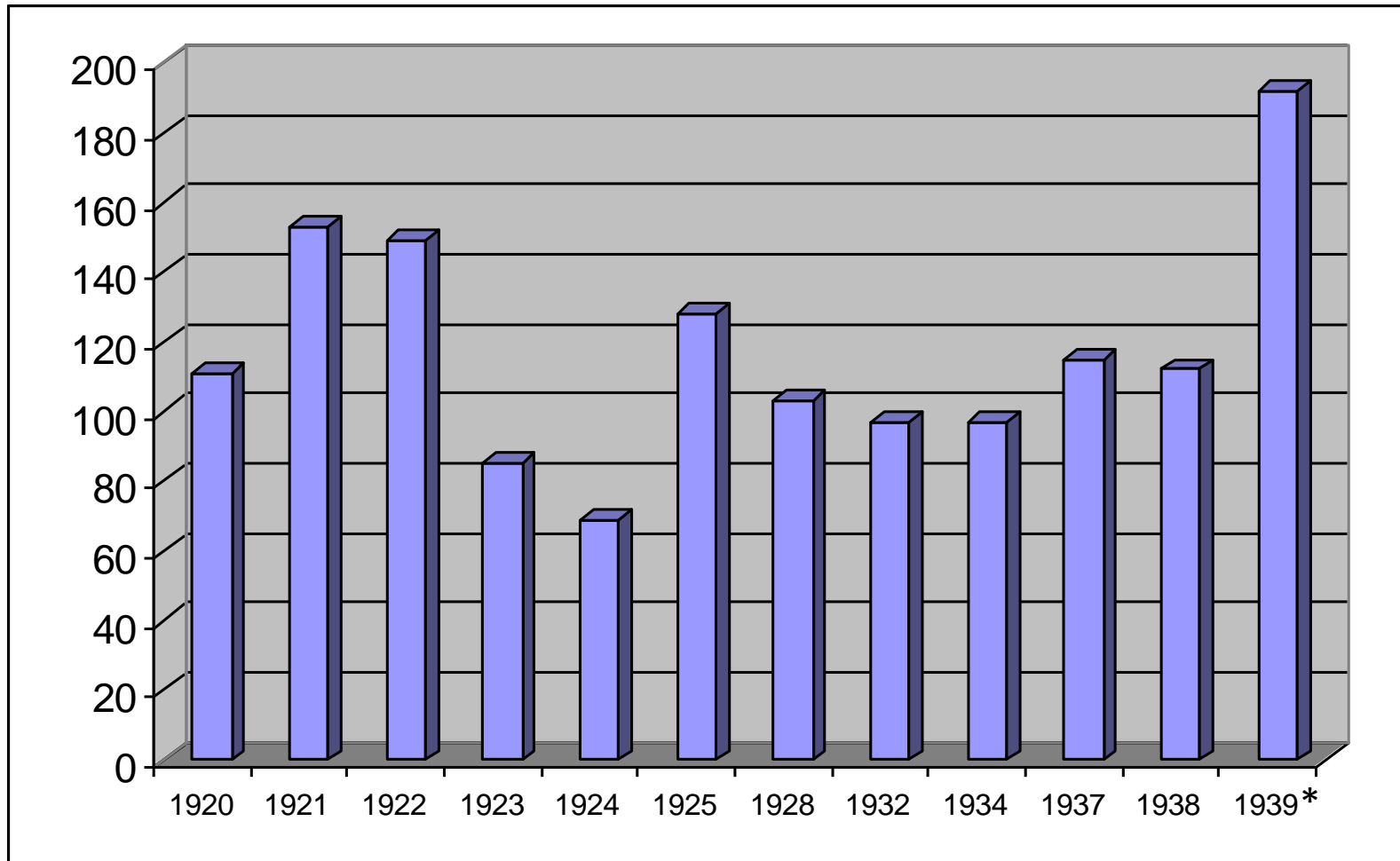
NSVL agendid Posti-Telefoni-Telegraafi süsteemis

- **Potštovik** (Jaan Muru) 1923-32 Posti peavalitsuse montöör, 1932-1940 postiljon
- **Tšinovnik** (Vladimir Polusiotsky) 1919-1937 postiametnik Narvas

Wabadusrist (Indrek Hargla, 2014)

PIIP: [---] Kui palju inimesi on kinni võetud? **Üle tuhande!** Kujutage ette, üle tuhande ja veel naisi ja lapsi takkajärgi... [---] Ja rehkendage nüüd! Kui palju peab vangistajaid olema, millise draakoni on Eesti riik endale sigitanud! Neid **peab olema kolm korda rohkem**, kes nimekirju teevad, nuhivad, pealt kuulavad, järel käivad. [---] Palju neid nuhke ja pealekaebajaid siis kokku on? **Kolm tuhat, viis tuhat?** [---] Kui palju neid on? Kui palju on neil autosid, telefone, trükimasinaid? Ja selle kõik oleme meie kinni maksnud. [---] **Nad kuulavad pealt, loevad kirju**, konfiskeerivad trükimasinaid.

KAPO/POLPOLI PERSONAL 1920-1939

*Kinnitatud koosseis, mida ei jõutud täielikult mehitada

AITÄH!

ivo.juurvee@sisekaitse.ee